

ОГЛАВЛЕНІЕ

ПЕРВАГО ТОМА.

ДРЕВНЯЯ ИТАЛІЯ.

	СТР.
Страна	1
Пространство и положеніе Италіи (1).—Море и береговья области (2).—Внутренность страны (8).	
Народы Италіи и ихъ древнѣйшая исторія	11
Лягуры и этруски (11).—Иммиграція индо-европейскихъ племень; древнѣйшая италійская культура (14).—Развитіе этрусской культуры; города и государственное устройство этрусковъ (18).—Изобразительное искусство и торговля этрусковъ (20).—Религія, обычай и умственная жизнь у этрусковъ (21).—Племенное расчлененіе италиковъ (23).—Латиняне и ихъ культура; древне-латинскія сказанія (26).—Янги и греки въ Нижней Италіи (29).	

РИМЪ ВЪ ЦАРСКІЙ ПЕРІОДЪ.

Основаніе Рима	31
Сказаніе объ основаніи Рима	33
Латинъ и Эней (33).—Потомки Энея (34).—Рей Сильвія, Ромуль и Ремъ (37).	
Нума Помпильій	44

Гротъ Эгеріп (44).—Саліп, феціалы и понтифікы (47).—Храмъ Яна; искупленіе молніи (48).	
Тулль Гостилій	50
Куриаціи и Гораціи (50).—Разрушеніе Альбы; кончина Тулла Гости- лія (53).	
Анкъ Марцій	54
Луцій Тарквиній Прискъ	56
Луцій Тарквиній Прискъ (56).—Постройки Тарквинія Приска (57).	
Сервій Туллій	59
Происхожденіе и возвышеніе Сервія Туллія (59).—Укрѣпленіе власти Сервія Туллія (62).—Государственное устройство Сервія Туллія (64).— Луцій и Арунтъ Тарквиніи; кончина Сервія Туллія (65).	
Луцій Тарквиній Гордый (Superbus)	57
Войны съ сабинянами и вольсками (68). — Габіи (69). — По- стройки; Капитолійскій храмъ (70).—Сивиллинны книги; Л. Юній Брутъ (72).—Лукреція (74).	
Культура царскаго періода Рима	77
Городъ Римъ и его область (78).—Расчлененіе римскаго народа: трибы и курии; знать, плебеи, кліенты (78).—Земледѣліе и скотовод- ство (81).—Торгозля (81).—Ремесло и искусство; греческое вліяніе (84). Военное дѣло (85).—Право и обычай (86). Религія (88).—Божества свѣта и неба: Юпитеръ и Юнона; Янъ и Діана (88).—Марсъ; Кви- ринъ (89). — Юпитеръ Optimus Maximus; феціалы (91).—Веста и весталки (93).—Богослуженіе (96).—Лары, маны, пенаты (98).	

РИМЪ, КАКЪ РЕСПУБЛИКА.

(510—31 г. до Р. Хр.).

Вѣкъ патриційской республики и сословной борьбы (510—366 г. до Р. Хр.	102
Войны по изгнаніи Тарквиніевъ	103
Юній Брутъ (103).—Валерій Попликола, Горацій Пульвилль (105).— Порсена (106).—Горацій Коклитъ (107).—Муцій Сцевола (108).— Миръ съ Порсеной; Клѣлія (109).—Апогей этрусскаго могущества и упадокъ его; битвы при Алаціи, Гимерѣ и Кумахъ (109).—Латинская война; битва при Регилльскомъ озерѣ (111).	
Древнѣйшее республиканское устройство	114
Должностныя лица республики: консулы и квесторы (114).—Сенатъ и патриціи (115). — Народъ и народное собраніе (116).—Дикта- тура (117).—Сущность римскаго республиканскаго устройства (117).	
Борьба плебеевъ за правовую защиту .—Возникновеніе на- роднаго трибуната	119
Вѣдственное положеніе плебеевъ; долговое право (118).—Начало сословной борьбы; переселеніе плебса на Священную гору (119).—	

Учрежденіе народныхъ трибуновъ (494 г.) (122).—Союзъ съ латинянами и герниками (493 г.) (123).	
Гай Марцій Коріоланъ	126
Походъ Коріолана на Римъ (128).—Римскія женщины передъ Коріоланомъ (130).	
Аграрный законъ Спурія Кассія	131
Государственная земля (ager publicus) (131).—Аграрный законъ Спурія Кассія (486 г.) (132).	
Фабіи	133
Вѣншняя и внутренняя борьба при Кезонѣ и Маркѣ Фабіяхъ (133).—Гибель Фабіевъ (136).	
Эввы и сабиняне; Квинктій Цинциннатъ	136
Поселенія и образъ жизни сабинянъ и эввовъ; Гердоній (136).—Луцій Квинктій Цинциннатъ — диктаторъ (138). — Побѣда надъ эввами (138).	
Децемвиратъ	140
Развитіе государственнаго устройства до децемвирата (140).—Учрежденіе децемвировъ (451) (141).—Аппій Клавдій; десять таблицъ (143).—Децемвиры 450 года (144).—Тираниія Аппія Клавдія; война съ сабинянами и эввами (146).—Луцій Свкцій Деятатъ (147).—Процессъ Виргиніи (149).—Смерть Виргиніи (150).—Второй выходъ на Священную гору (153).—Осужденіе Аппія Клавдія (154).—Законы Валерія и Горація (449 г.) (155)—Центуріатскія и трибныя комиціи (157).	
Борьба плебеевъ за равенство въ правахъ (449—366 до Р. Хр.).	
Законы Канулея	158
Бѣдные и богатые, знатные и простые плебенъ (158).—Законы Канулея (159).—Цензоры (161).—Спурій Мелій (163).	
Войны съ эввами, вольсками и этрусками	165
Эввы и вольски въ апогеѣ своего могущества (165).—Успѣхи Рима противъ эввовъ и вольсковъ (166).—Упадокъ этрусскаго могущества (167).	
Борьба съ веями (406—396 до Р. Хр.). Фурій Камиллъ	170
Вей (170).—Пораженіе римлянъ (171).—Голоса боговъ (172).—Завоеваніе Вей (174).—Камиллъ на вершинѣ славы (176).—Споръ изъ-за земли вейцевъ (177).—Изгнаніе Камилла (178).	
Галльское нашествіе	179
Родина и передвиженіе галловъ (179).—Сказанія о галльскихъ странствованіяхъ (181).—Вторженіе галловъ въ Этрурію (183).—Походъ Бренна на Римъ; пораженіе на Алліи (387 г.).—Бреннъ въ Римѣ (186).—Смерть бывшаго консула Марка Папірія (187).—Борьба за Капитолій (188).—Диктатура Камилла (190).—Уходъ галловъ (191)—	
М. Манлій Капитолинъ	192
Римъ по уходѣ галловъ (192).—Маркъ Манлій Капитолинъ (103).—Смерть Манлія (384) (195)	
Законы Лицинія и Секстія	197

Положеніе въ Римѣ послѣ смерти Манлія (197).—Г. Лициній Столонъ и Л. Секстій (197).—Борьба за законы Лицинія и Секстія (198).—Содержаніе *leges Liciniaе Sextiaе* (200).—Претура и курульное эдилство (203).

- Римскія государственныя должности и прекращеніе патриційско-плебейской сословной борьбы.** 204
Римскія государственныя должности послѣ *leges Liciniaе Sextiaе* (204).—Прекращеніе патриційско-плебейской сословной борьбы (207).

ВѢКЪ ГОСПОДСТВА ПАТРИЦІЙСКО-ПЛЕБЕЙСКОЙ ЗНАТИ
(366—133 до Р. Хр.)

- Покореніе Италіи** (366—166 до Р. Хр.). Дѣйствія римлянъ противъ латинянъ и герниковъ; войны съ галлами 210
Патриційско-плебейская знать; Титъ Манлій (210).—Смерть Марка Курція (211).—Римляне противъ латинянъ и герниковъ (212).—Новое вторженіе галловъ (213).—Войны съ этрусками (214).—Побѣда надъ кельтами младшаго Камилла; М. Валерій (215).
- Первая самнитская и большая латинская война.** 216
Мѣста осѣдлости и характеръ сабельскихъ племенъ (216).—Первая самнитская война (218).—Мятежи въ римскомъ войскѣ: такъ называемое третье удаленіе плебеевъ (342 г.) (220).—Начало латинской войны (340—338 гг.) (221).—Т. Манлій Торкватъ Имперіозъ (223).—Самопожертвованіе Публия Деція Мура (224).—Покореніе мятежниковъ и присоединеніе ихъ области къ римскому государству (226).
- Вторая самнитская война.** 228
Разрывъ между Римомъ и Самніемъ; римскій военный планъ (228).—Л. Папирій Cursorъ и Кв. Фабій Максимъ Руллианъ (230).—Тщетныя переговоры о мирѣ (232).—Оцѣпленіе римлянъ при Кавдіѣ (233).—Сдача (234).—Нарушеніе кавдинскаго договора (235).—Событія 319—312 гг. (236).—Возстаніе этрусковъ (311—308 гг.) (236).—Рѣшеніе и заключеніе мира (241).—Усиленіе римскаго могущества во время мира (241).
- Третья самнитская война.** 242
Новая вспышка враждебныхъ дѣйствій (242).—Соединеніе враговъ Рима въ Умбріи (243).—Битва при Сентинѣ (244).—Послѣдняя борьба самнитовъ за ихъ свободу (246).—Галльская война (248).
- Война съ Тарентомъ и Пирромъ, царемъ Эпирскимъ.** 249
Тарентъ (249).—Поводъ къ войнѣ (252).—Царь Пирръ (254).—Прибытіе эллинскихъ войскъ въ Тарентъ (256).—Битва при Гераклеѣ (257).—Кипея въ Римѣ (258).—Фабрицій (260).—Битва при Аскулѣ (261).—Пирръ въ Сициліи (262).—Побѣда римлянъ при Бенс-

вентъ (264). — Смерть Пирра (265). — Сдача Гарсента (266). — Полное подчинение Италіи (267).

Римская государственная и культурная жизнь въ вѣкъ покоренія Италіи. (343—266 до Р. Хр.). Государственная жизнь и государственное право. 268

    Возникновение побилитета (268). — Jus imaginum (269). — Leges Publiliae Philonis и Hortensiae (270). — Среднее сословіе (271). — Пролетаріи (272). — Вольноотпущенники и рабы (272). — Римско-италійское союзное государство (273).

Военное дѣло. 276

    Лагерь (277). — Римскій боевой порядокъ (279). — Офицеры и унтеръ-офицеры (281). — Войска союзниковъ (282). — Осадныя машины и полевыя орудія (283). — Военная дисциплина и военная служба (284). — Военныя отличія (287).

Гражданскія занятія. Торговля и монетное дѣло. 288

    Сельское хозяйство (288). — Ремесла и художества (290). — Торговля и монетное дѣло (292).

Строительное искусство. 293

    Ростъ города (295). — Водопроводы (296). — Постройка дорогъ (297).

Зачатки поэзіи и музыки. 299

    Зачатки эпической и дидактической поэзіи (300). — Зачатки драматической поэзіи (301). — Музыка (303).

Религія, обычай, право. 305

    Религія (305). — Воспитаніе и обученіе (306). — Одежда (307). — Обувь (308). — Гражданское право; бракъ (309). — Идеаль римлянина (311). — Погребеніе мертвыхъ (313).

ВОЗВЫШЕНІЕ РИМА ДО МІРОВОЙ ДЕРЖАВЫ.

(264—133 до Р. Хр.).

Картагенъ. 317

    Финикіяне (317). — Основаніе и сказаніе объ основаніи Картагена (319). — Образованіе картагенской державы (321). — Картагенскія плаванія торговля и для открытій. Ганнонь (322). — Городъ Картагенъ и его область (323). — Картагенское государственное устройство (326). — Военное дѣло картагенянь (327). — Успѣхи картагенянь на о. Сициліи (328).

Первая пуническая война (264—241 гг. до Р. Хр.). 329

    Начало войны (329). — Первые годы войны (332). — Постройка римскаго флота; побѣда римлянъ при Милахъ (339). — Регуль въ Африкѣ (342). — Регуль побить и взять въ плѣнь (345). — Война въ Сициліи (254—249 гг. до Р. Хр.) (348). — Осада Лилибея (350). — Морская битва при Дрепанѣ (351). — Мелкая война въ Сициліи (248—242); Гамплькаръ Барка (353). — Битва при Эгатскихъ островахъ 241 г.

- до Р. Хр. (358). — Заключение мира (360). — Война съ наемниками; Сардинія и Корсика подь римской властью (360). — Дальнѣйшее развитие римскаго государственнаго устройства (361). — Провинци Сицилія и Сардинія (362).
- Война съ иллирійцами и завоеваніе Верхней Италіи 365**
Небезопасное положеніе на морѣ (365). — Война съ иллирійскими морскими разбойниками (366). — Галльская война (367). — Теламонъ и Кластидій (368). — Г. Фламиній и римская колонизація въ долины По (370).
- Вторая пуническая война. (219—201 до Р. Хр.) 373**
Карагенъ послѣ 238 г. до Р. Хр. (373). — Гамилькаръ Барка (374). — Гасдрубалъ. Ганнибалъ (376). — Гамилькаръ въ Испаніи (376). — Гасдрубалъ (229—221 гг. до Р. Хр.) (379). — Ганнибалъ (380). — Осада и паденіе Сагунта (383). — Объявленіе войны римлянами (388). — Военный планъ римлянъ и ихъ вооруженія (388). — Военный планъ и вооруженія Ганнибала (389). — Ганнибалъ и Сципионъ на Ронѣ (390). — Переходъ Ганнибала черезъ Рону (391). — Переходъ черезъ Альпы (392). — Битва при Тицинѣ (399). — Битва при Требиѣ (403). — Зимнія квартиры Ганнибала въ Верхней Италіи (406). — Битвы въ Испаніи (406). — Вооруженія римлянъ на 217 годъ (407). — Походъ Ганнибала черезъ Апеннины (409). — Битва при Тразименскомъ озерѣ (410). — Дѣйствіе пораженія на Римъ (415). — Кв. Фабій Максимъ Кунктаторъ (416). — Ганнибалъ при Казилінѣ (418). — Походъ 216 г. до Р. Хр. (421). — Битва при Каннахъ (424). — Дѣйствіе пораженія на Римъ (428). — Ганнибалъ послѣ Каннъ (430). — М. Марцеллъ (430). — Отраженіе Ганнибала подь Нолой (433). — Царь Филиппъ V Македонскій (434). — Сиракузы (434). — Война въ Испаніи (436). — Война въ Сициліи; Сиракузы (437). — Марцеллъ и Архимедъ (439). — Война съ царемъ Филиппомъ Македонскимъ (442). — Война въ Италіи въ 214—211—гг. (443). — Осада Капуи (444). — Ганнибалъ подь Римомъ (446). — Паденіе Капуи (447). — Взятіе Сиракузъ въ 212 г. до Р. Хр. (448). — Смерть Архимеда (450). — Мутичь (450). — Испанскій театръ войны. П. Корнелій Сципионъ (452). — Взятіе Новаго-Карагена (455). — Гасдрубалъ отправляется въ Италію въ 208 г. до Р. Хр. (457). — Война въ Италіи 211—207 г. до Р. Хр. (459). — Смерть Марцелла (460). — Кризисъ; М. Лвій Салваторъ и Г. Клавдій Неронъ (461). — Битва при Метаврѣ (463). — Смерть Гасдрубала Барки (464). — Сципионъ покоряетъ Испанію (466). — Сципионъ въ Африкѣ (467). — Нападеніе на карагенявъ (470). — Софонизба (471). | Пуническіе послы въ Римѣ (473). — Возвращеніе Ганнибала (473). — Рѣшительная битва при Замѣ (474). — Заключение мира (476). — Сожженіе карагенскаго флота (477).
- Война съ Филиппомъ Македонскимъ 479**
Италія послѣ войны съ Ганнибаломъ (479). — Филиппъ V Македонскій (481). — Первые годы войны (200—198) (482). — Типъ Квинтій

- Фламиний (483).—Пораженіе македонянъ при Гиноскефалахъ (486).—
Заключеніе мира (487).—Фламиний, „освободитель“ Греціи (488).
- Война съ Антіохомъ въ Азіи** 490
 Антіохъ III Сирійскій (490).—Кароагенъ по заключеніи мира (492).—
Ганнибалъ въ Эфесѣ (493).—Пораженіе Антіоха (496).—Луцій Корне-
лій Сципіонъ Азіатскій (498).—Побѣда при Магнезій (499).—Заклю-
ченіе мира (501).—Обвиненіе противъ обонхъ Сципіоновъ (503).—
Смерть Сципіона Африканскаго (505).—Смерть Ганнибала (506).—
Смерть Филопёмена (506).—Планы Филиппа Македонскаго (507).—
Персей и Деметрій, сыновья Филиппа (509).
- Война съ Персеемъ Македонскимъ** 510
 Персей на Македонскомъ престолѣ (510).—Война 171—169 г. до
Р. Хр. (511).—Л. Эмилій Павелъ (515).—Пораженіе Персея при
Пидий (516).—Раздѣлъ Македоніи на четыре республики (519).—
Тріумфъ Эмилиа Павла (519).
- Разрушеніе вассальныхъ государствъ. Кароагенъ** 524
 Перемена во внѣшней политикѣ Рима (524).—Дѣйствія Рима про-
тивъ Пергама, Сиріи и Египта (525).—Дѣйствія Рима противъ Родоса
и Греціи (526).—Событія, предшествовавшія третьей Пунической
войнѣ (527).—Сенатъ рѣшаетъ разрушить Кароагенъ (529).—Кароа-
генъ передъ гибелью (530).—Начало войны (534).—Перемена на-
строенія въ Кароагенѣ (534).—Первые годы войны (536).—П. Корне-
лій Сципіонъ Эмилианъ (537).—Завоеваніе Кароагена (538).—Взятіе
Бирсы (543).—Разрушеніе Кароагена (544).
- Македонія и Греція** 545
 Македонія становится римскою провинціей (545).—Война съ ахея-
намъ (546).—Разрушеніе Коринѳа (548).—Упорядоченіе греческихъ
дѣлъ (549)
- Испанская война** 550
 Испанія со времени войны съ Ганнибаломъ (550).—Кончина
Виріата (554).—Нумантія (555).—Сципіонъ Эмилианъ въ Испаніи (556).
—Паденіе Нумантіи (557).—Римляне въ Малой Азіи (559).
- Внутреннее состояніе Рима во время возвышенія до мірового
владычества** (264—133 до Р. Хр.). Государственное
устройство, народное хозяйство, нравствен-
ность 560
 Развѣтїе господства нобилитета (560).—Замкнутость нобилитета
отъ народа (562).—Хозяйственный и нравственный упадокъ римскаго
народа (563).—Союзническія области (566).—Провинціалы, quaestio
perpetua peretundarum (566).
- Литература** 569
 Театры и сцены (570).—Ливій Андроникъ (571).—Виды римскихъ
театральныхъ пьесъ (572).—Невій (ум. 207 г. до Р. Хр.) (573).—Кв.
Эній (239—168).—Плавъ (250—184 г. до Р. Хр. (578).—
Теренцій (185—159 г. до Р. Хр.) (582).—Трагедія. Пакувій и

Акцій (583).—Сатиры Луцилія (585).—Римская исторіографія и спеціальная литература (586).—М. Порцій Катонъ (586).—Письменные принадлежности и книги (589).

Промышленность, изобразительное искусство и архитектура. . 591

Мебель и домашняя утварь (592).—Матеріи для одежды и туалетныя принадлежности (594).—Живопись и ваяніе (595).—Архитектура (595).—Тосканскій архитектурный стиль (596).—Дорійскій архитектурный стиль (597).—Ионійскій архитектурный стиль; базилика (598).—Храмъ Фортуны въ Пренесте; римско-коринтская колонна (600).—Куріи и рынки (602).—Сводчатая и арочная постройки (603).—Римскій домъ (606).—Домъ Пансы (608).

